

Přednáška pro IV. jarní semestr bakalářského studia

Dokazování v trestním řízení
Rozhodnutí v trestním řízení
Průběh trestního řízení

20. 4. 2011

prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc.

Vývoj dokazování v českých zemích

- Ve středověkém českém trestním právu byly důkazy označovány jako prostředky **průvodní**.
- Teorie o důkazech byla označována jako **zákonná teorie průvodní**.
- Vzniká **zásada materiální pravdy**.

Základní zásady dokazování v současném trestním právu

- Zásada materiální pravdy
- Zásada oficiality
- Zásada vyhledávací
- Zásada presumpce neviny
- Zásada volného hodnocení důkazů
- Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti
- Zásada kontradiktorního řízení
- Zásada přiměřenosti
- Zásada zdrženlivosti

Termíny důkazního práva

- **Pojem** důkazní právo (souhrn pravidel a předpisů)
- **Důkazní prostředek** (zdroj)
- **Důkaz** (informace)
- **Předmět** důkazu (okolnost, jež má být zjištěna)
- **Vyhledávání** důkazu (opatření, zajištění)
- **Provádění** důkazu (zjištění předmětu důkazu)
- **Hodnocení** důkazu (rozumový a myšlenkový postup - závažnost-zákonnost-pravdivost)

Účel dokazování

- Rekonstruovat skutečnost z minulosti tak, aby poznání této skutečnosti bylo jejím správným odrazem.
- Zjistit pravdu, tedy takový stav, který je ve shodě se skutečností; jen toto zjištění může být základem spravedlivého a přesvědčivého rozhodnutí.
- Dokázána musí být vždy vina, pouhé nevyvrácené podezření k odsouzení nestačí (*in dubio pro reo*), přičemž vina musí být založena pouze na skutkových zjištěních.

Otázky důkazního břemene

- Zásada presumpce nevinu, zásada kontradiktorní
- OČTŘ musí mít faktický a právní zájem na zjištění skutkového stavu - materiální pravda (osvícená inkvizice)
- Obviněný nemusí dokazovat svou nevinu (presumpce nevinu)
- Formální a materiální důkazní břemeno v cizích úpravách (rozdělení důkazního břemene mezi strany v závislosti na dokazované skutečnosti, objektivní zájem stran, burden of going forward, burden of persuasion, burden of producing evidence, burden of proof, burden of establishing, atd.)

Předmět a rozsah dokazování

- Okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé (hledisko hmotného práva - formální a materiální znaky tr. činu, pachatel, druh a výměra trestu, náhrada škody, okolnosti tr. činu)
- Okolnosti důležité pro postup v trestním řízení (hledisko procesního práva - přerušení řízení, otázky povinnosti svědčit, atd.)
- Okolnosti důležité pro použití odklonů (zda se obviněný činu dopustil /ne vina!/, náhrada škody, atd.), nebo jiných zvláštních způsobů řízení (zda jde skutečně o uprchlého, atd.).

Okolnosti, které není třeba dokazovat

- Právní předpisy uveřejněné nebo registrované ve Sbírce (iura novit curia)
- Otázka cizozemské právní úpravy (hmotně-právní a procesní hledisko!)
- Skutečnosti, o nichž bylo rozhodnuto způsobem pro trestní řízení závazným (otázky osobního stavu apod.)
- Skutečnosti a poznatky, které považujeme ze zkušenosti za pravdivé, pokud se nevyskytne rozumná pochybnost o nich (příčetnost obviněného, podání osoby na poště atd.).

Rozdělení důkazů

- **Podle vztahu k předmětu řízení:**
 - usvědčující
 - ospravedlňující
- **Podle pramene:**
 - původní (bezprostřední - přímý vjem svědka, video z ohledání místa činu, originál smlouvy)
 - odvozené (zprostředkované - z doslechu...)
- **Podle vztahu k dokazované skutečnosti:**
 - přímé (prosté - dokazuje přímo vinu nebo nevinu, jako hlavní skutečnost)
 - nepřímé (složené - lze z ní dovodit hlavní skutečnost).

Rozvržení dokazování do různých stádií trestního řízení

- **Dokazování v přípravném řízení:**
 - Dokazování v průběhu prověřování
 - Dokazování ve vyšetřování a rozšířeném vyšetřování
 - Dokazování ve zkráceném řízení
- **Dokazování v řízení před soudem:**
 - Dokazování při předběžném projednání obžaloby
 - Dokazování při hlavním líčení
 - Dokazování v odvolacím řízení
 - Dokazování ve veřejném a neveřejném zasedání
 - Dokazování v řízení o mimořádných opravných prostředcích

Jednotlivé důkazní prostředky

- **Výpověď obviněného** (§ 90 - § 95 TŘ)
- **Výslech svědka** (§ 97 - § 104 TŘ)
- **Znalecký posudek** (§ 105 - § 111 TŘ)
- **Věcné a listinné důkazy** (§ 112 TŘ)
- **Ohledání** (§ 113 - § 118 TŘ)

- **Za důkaz může sloužit vše?**
- **Nepřípustný důkaz?**

Zvláštní způsoby dokazování

➤ Konfrontace (§ 104a TŘ)

- Důkazní prostředek, jehož cílem je odstranit rozpory v předchozích výpovědích obviněného nebo svědka a jiných obviněných nebo svědků tak, že tyto osoby jsou před orgánem činným v trestním řízení postaveny tváří v tvář.

➤ Rekognice (§ 104b, resp. § 93 odst. 2 TŘ)

- Důkazní prostředek spočívající v tom, že podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznává a tím ztotožňuje konkrétní osobu či věc.

➤ **Vyšetřovací pokus (§ 104c TŘ)**

- Důkazní prostředek, jímž se v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřují nebo upřesňují skutečnosti, zjištěné v trestním řízení, případně jsou zjišťovány nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.

➤ **Rekonstrukce (§ 104d TŘ)**

- Důkazní prostředek spočívající v obnovení situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověření výpovědi podezřelého, obviněného nebo poškozeného/svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.

➤ **Prověrka na místě (§ 104e TŘ):**

- Důkazní prostředek spočívající v doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu, a to zpravidla za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo poškozeného/ svědka.

Operativně pátrací prostředky

- Předstíraný převod (§ 158c TŘ)
- Sledování osob a věcí (§ 158d TŘ)
- Použití agenta (§ 158e TŘ)

- **Předstíraný převod (§ 158c TŘ)** - písemné povolení státního zástupce
 - Předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění, včetně převodu věci:
 - k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení,
 - jejíž držení je nepřípustné,
 - která pochází z trestného činu, nebo
 - která je určena ke spáchání trestného činu.

- **Sledování osob a věcí (§ 158d TŘ)** -povolení státního zástupce nebo soudce
 - Získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky

- **Použití agenta (§ 158e TR)** - povolení soudce vrchního soudu
 - Použití příslušníka Policie České republiky k úkolům uloženým řídicím policejním orgánem, vystupujícího zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti,
 - Zákaz provokovat trestnou činnost,
 - Trestnost nebo beztrestnost agenta, vyjmenované trestné činy
 - Kontrolní oprávnění v rámci státního zastupitelství,
 - Použití v přípravném řízení a v řízení před soudem,

Rozhodnutí v trestním řízení

Obecné výklady

- Rozhodnutí = výsledek projednání otázek spojených s průběhem trestního řízení a závazný způsob jejich řešení

Základní směrnice pro rozhodování

- **§ 119 trestního řádu:**

- **soud** rozhoduje rozsudkem, kde to zákon výslovně stanoví
- v ostatních případech rozhoduje usnesením (pokud zákon nestanoví jinak)
- **státní zástupce** a **policejní orgán** rozhodují usnesením (pokud zákon nestanoví jinak)
- zvláštní ustanovení o trestním příkazu (§ 314e TŘ)
- rozhodnutí **jiných orgánů** než OČTŘ:
 - ministr spravedlnosti - § 275 odst. 4, § 366 odst. 2, § 382 odst. 1 TŘ
 - prezident republiky v řízení o udělení milosti - § 366 odst. 1 TŘ

Druhy rozhodnutí

- Rozhodnutí ve věci samé (meritorní)
 - Usnesení o zastavení trestního stíhání
 - Rozsudek
 - Trestní příkaz, atd.
- Rozhodnutí jiná
 - Usnesení o zahájení trestního stíhání
 - Usnesení o vzetí do vazby, atd.

Druhy rozhodnutí

- Rozsudek
- Trestní příkaz
- Usnesení
- Rozhodnutí svého druhu

Rozsudek

- **Nejvýznamnější forma** soudního rozhodnutí
- Rozhoduje **výlučně soud**
- Rozhodnutí **ve věci samé**:
 - zprošťující
 - odsuzující
- **Náležitosti rozsudku** (§ 120 odst. 1 TR):
 - Úvod
 - Výrok
 - Odůvodnění
 - Poučení o opravných prostředcích

Proces přípravy a vynesení rozhodnutí:

4 fáze:

- Usnášení
- Vyhlašování
- Vyhotovování
- Oznamování

Porada o rozsudku

- zda se stal skutek, pro který je obžalovaný stíhán,
- zda tento skutek má všechny znaky některého trestného činu,
- zda tento skutek spáchal obžalovaný,
- zda je obžalovaný za tento skutek trestně odpovědný,
- zda trestnost skutku nezanikla,
- zda a jaký trest má být obžalovanému uložen,
- zda a v jakém rozsahu má být obžalovanému uložena povinnost nahradit poškozenému škodu,
- zda a jaké ochranné opatření má být uloženo.

Trestní příkaz

- **Zjednodušená forma** odsuzujícího rozhodnutí v trestním řízení, nelze jím tedy zprostit
- Rozhoduje **samosoudce**
- Nedochozí k projednání věci v hlavním líčení
- Skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení
- **Náležitosti trestního příkazu** (§ 314f odst. 1 TŘ):
 - Úvod
 - Výrok
 - Poučení o právu podat odpor

Trestním příkazem lze uložit:

- trest odnětí svobody do 1 roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
- trest obecně prospěšných prací,
- trest zákazu činnosti do 5 let,
- peněžitý trest,
- trest propadnutí věci,
- trest vyhoštění do 5 let,
- trest zákazu pobytu do 5 let.

Usnesení

- **Nejčastější forma** rozhodnutí v trestních věcech
- Lze jím řešit **otázky procesní**, ale **i otázku viny**
- **Náležitosti usnesení:**
 - Úvod
 - Výrok
 - Odůvodnění
 - Poučení o opravném prostředku
- Méně formální charakter než rozsudek (nevyhlašuje se jménem republiky, neuvádějí se jména soudců, kteří rozhodovali, atd.)

Rozhodnutí svého druhu

- Řešení operativních otázek, které vyžadují jednoduchou formu rozhodnutí
- Půjde zejména o obžalobu, návrh na potrestání, příkaz k zatčení, příkaz k domovní prohlídce, nařízení k použití operativně pátracích prostředků, k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, atd.
- Není přípustný opravný prostředek
- Rozdíl mezi rozhodnutím a opatřením (neformální úkony)

Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí

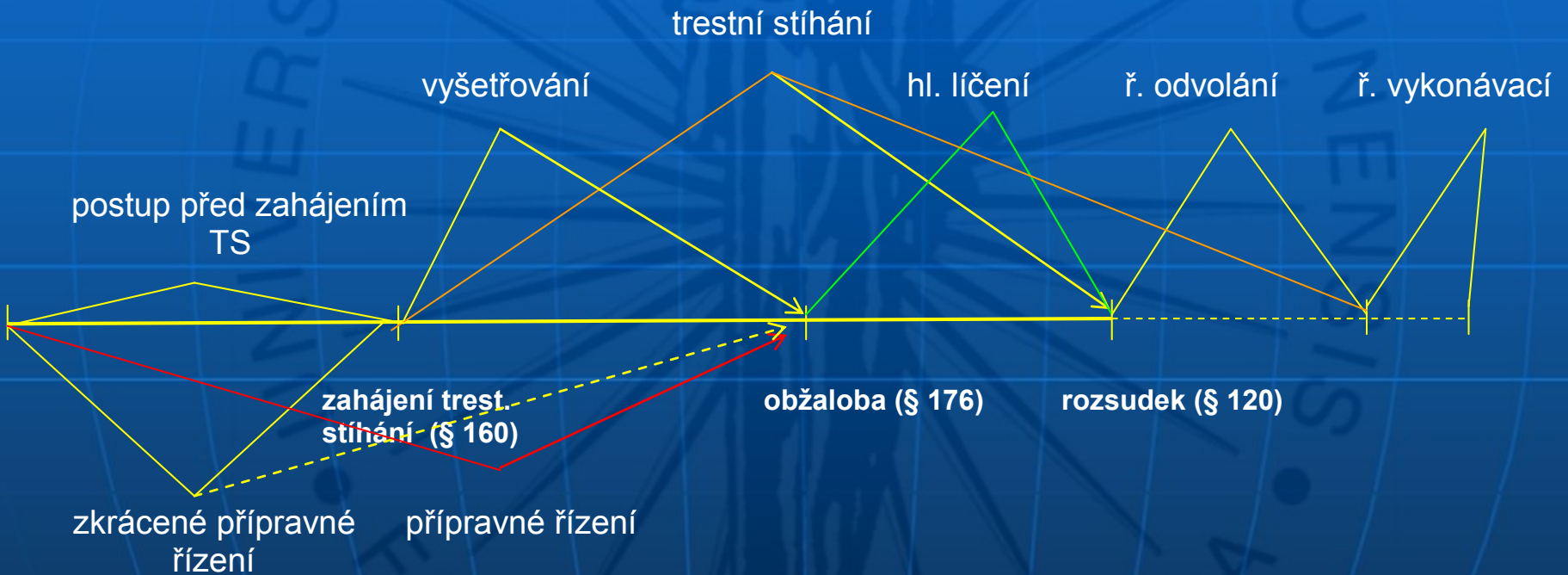
- **Právní moc** - vlastnost rozhodnutí, která se projevuje v **nezměnitelnosti** a **závaznosti navenek** - stabilita a právní jistota
- Formální právní moc (nezměnitelnost)
- Materiální právní moc (závaznost)
- **Vykonatelnost** - vlastnost rozhodnutí, znamenající, že obsah rozhodnutí je třeba splnit, a pokud se tak nestane, může být splnění vynuceno
- Problém tzv. předčasné vykonatelnosti

Průběh trestního řízení

Stádia trestního řízení

- Trestní řád rozeznává následující stádia:
 - Přípravné řízení
 - Předběžné projednání obžaloby
 - Hlavní líčení
 - Opravné řízení
 - Vykonávací řízení

Schéma průběhu trestního řízení podle českého trestního řádu

Přípravné řízení

- Historie a současná úprava přípravného řízení
- Orgány přípravného řízení:
 - Policejní orgán
 - Státní zástupce
 - Soud (resp. soudce)
- Formy přípravného řízení
 - Postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 - 159b TŘ)
 - Vyšetřování (§ 160 - § 175 TŘ)
 - Zkrácené přípravné řízení (§ 179a - § 179f TŘ)
- Dokazování v přípravném řízení
- Obžaloba a návrh na potrestání

Rozhodnutí v přípravném řízení

1. Postup před zahájením trestního stíhání:

- **Odložení nebo jiné vyřízení věci (§ 159a TŘ):**
 - Nejde o podezření ze spáchání trestného činu.
 - Trestní stíhání je nepřípustné.
 - Trestní stíhání je neúčelné.
 - Není znám pachatel.
 - (Nabývá právní moci, ale nečiní překážku rei iudicatae)
- **Dočasné odložení zahájení trestního stíhání (§ 159b TŘ)**
- **Zahájení trestního stíhání (§ 160 TŘ)**

2. Vyšetřování:

- Postoupení věci jinému orgánu (§ 171 TŘ)
- Zastavení trestního stíhání (§ 172 TŘ)
- Přerušeni trestního stíhání (§ 173 TŘ)
- Podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 TŘ)
- Narovnání (§ 308 TŘ)

- Přezkum usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci Nejvyšším státním zastupitelstvím (§ 173a, § 174a TŘ)

- Podání obžaloby (§ 176 TŘ)

3. Zkrácené přípravné řízení:

- Podání návrhu na potrestání
- Zahájení trestního stíhání
- Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Řízení před soudem

Předběžné projednání obžaloby

- Postup předsedy senátu po podání obžaloby:
 - nařízení hlavního líčení
 - nařízení předběžného projednání obžaloby
- Účel:
 - účelem předběžného projednání obžaloby je prověřit, zda přípravné řízení bylo provedeno v souladu se zákonem a zda jeho výsledky odůvodňují postavení obviněného před soud.

Hlavní líčení

- Nejdůležitější a nejvýznamnější část trestního řízení:
 - rozhodnutí o vině
 - rozhodnutí o trestu
 - jiné rozhodnutí
- Příprava hlavního líčení:
 - úkony před doručením obžaloby
 - doručení obžaloby
 - zajištění úspěšného provedení hlavního líčení
 - nařízení hlavního líčení
 - jiné opatření (zastavení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, přerušení trestního stíhání)

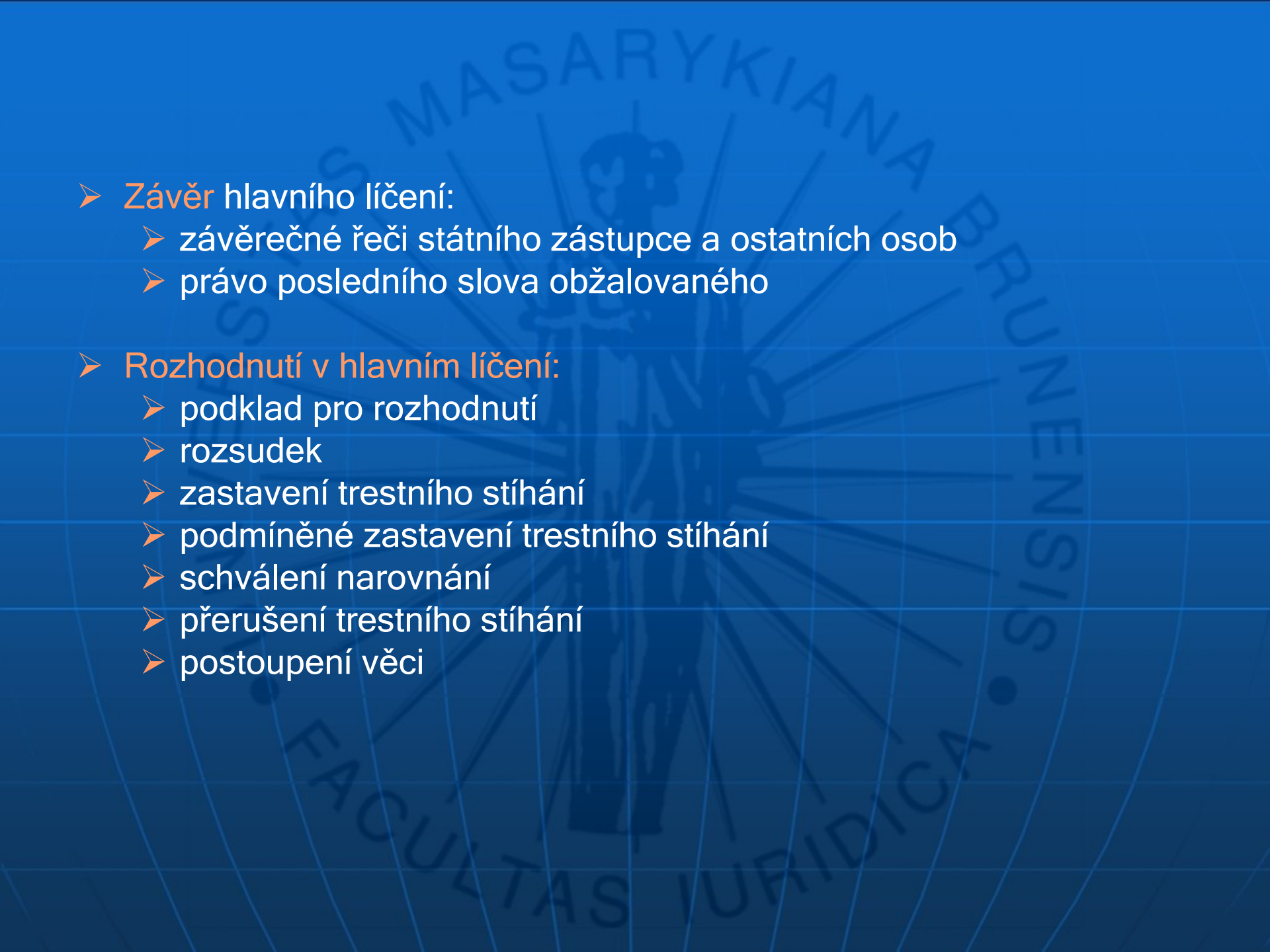
➤ **Charakteristika** hlavního líčení:

- plné uplatnění základních zásad trestního řízení (veřejnost, bezprostřednost, ústnost, atd.)
- rozhodující úloha soudu
- rozdělení úlohy soudu mezi senát a předsedu senátu
- řízení se koná jen o skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání a podána obžaloba
- přesně specifikovaná účast osob v hlavním líčení:
 - soud
 - zapisovatel
 - státní zástupce
 - obžalovaný
 - obhájce
 - poškozený
 - další osoby

Průběh hlavního líčení

- **Počátek** hlavního líčení:
 - sdělení věci, která bude projednávána
 - zjištění přítomnosti osob
 - přednesení obžaloby
 - práva poškozeného

- **Dokazování:**
 - okruh dokazovaných otázek
 - pořadí provádění důkazů
 - způsob provádění důkazů:
 - aktivní součinnost stran
 - uplatnění zásad ústnosti a bezprostřednosti
 - zvláštní povaha výslechu u hlavního líčení
 - skončení dokazování

-
- **Závěr hlavního líčení:**
 - závěrečné řeči státního zástupce a ostatních osob
 - právo posledního slova obžalovaného

 - **Rozhodnutí v hlavním líčení:**
 - podklad pro rozhodnutí
 - rozsudek
 - zastavení trestního stíhání
 - podmíněné zastavení trestního stíhání
 - schválení narovnání
 - přerušování trestního stíhání
 - postoupení věci

Zvláštní způsoby řízení

- **Řízení ve věcech mladistvých** - § 291 TŘ, zák. č. 218/2003 Sb.
- **Řízení proti uprchlému** - § 302 - § 306a TŘ
- **Podmíněné zastavení trestního stíhání** - § 307 - § 308 TŘ
- **Narovnání** - § 309 - § 314 TŘ
- **Řízení před samosoudcem** - § 314a - § 314g TŘ
- **Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu** - § 314h - § 314k TŘ
- **Řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu** - § 314l - § 314n TŘ

Opravné řízení

- Podstata a účel opravného řízení
 - Vady skutkové (error in facto)
 - Vady právní (error in iure)
 - Vady procesního postupu (error in procedendo)

Opravné prostředky

Řádné:

- Stížnost (§ 141 a násl.)
- Odvolání (§ 245 a násl.)
- Odpor (§ 314g a násl.)

Mimořádné:

- Dovolání (§ 265a a násl.)
- Stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl.)
- Obnova řízení (§ 277 a násl.)

The background of the slide features a large, faint watermark of the seal of the Faculty of Law at Masaryk University of Brno. The seal is circular and contains a central figure of a man in a suit, likely a jurist or scholar, holding a book. The text around the seal reads "UNIVERSITAS MASARYKIANA BRUNENSIS" at the top and "FACULTAS IURIDICA" at the bottom.

Jsou nějaké otázky???